

ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

İKİNCİ BÖLÜM KARAR

Başvuru Numarası : 2012/12

Karar Tarihi : 17/9/2013

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucular : Güher ERGUN

Tosun Tayfun ERGUN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 1997 yılında açtıkları hukuk davasının henüz ilk derece mahkemesinde karara bağlanmamış olması nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle uğradıkları maddi ve manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 25/9/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, başvurunun karara bağlanması için Bölüm tarafından ilke kararı alınması gerekli görüldüğünden, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 33. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölümün 30/4/2013 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 28. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi uyarınca kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvurucular tarafından vekilleri Av. Murat Nas'a ilişkin Fethiye yedinci noterliğinin 29/5/2013 tarih, 2635 ve 2634 yevmiye numaralı azilnameleri başvuru dosyasına ibraz edilmiştir.

6. Adalet Bakanlığının 2/7/2013 tarih ve 63103 sayılı görüş yazısı 9/7/2013 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiş olup, başvurucular vekili azilden sonraki 24/7/2013 havale tarihli dilekçesinde, Adalet Bakanlığı görüş yazısında yer alan, Anayasa Mahkemesi'nin zaman bakımından yetkisine dair değerlendirmelere iştirak etmediklerini belirterek, başvuru konusu yargılamanın başvurucuların kusuru olmaksızın yargılama makamlarının tutumu nedeniyle uzadığı yönündeki beyanını tekrar etmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru dilekçesindeki ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Çanakkale ili Biga ilçesi Çelikkörü Köyü Milletkırı mevkiinde kain 2549764 m2 yüzölçümlü taşınmaz başvurucular murisi Sabri Ergun tarafından 22/10/1956 tarihinde satın alınmıştır.

9. Murisin vefatı üzerine, başvuruculardan Tosun Tayfun Ergun tarafından 29/7/1997 tarihinde, taşınmaza bir kısım köy halkı tarafından tecavüz edildiği iddiasıyla Lapseki Kaymakamlığına başvurularak tecavüzün önlenmesi talep edilmiş, Lapseki Kaymakamlığının 11/8/1997 tarihli kararıyla, taşınmazın bir bölümünün dava konusu olduğu, diğer kısmı üzerinde ise köy halkının zilyetliği bulunmakla taşınmaza tecavüz edildiğinin sabit görülmediği belirtilerek, talep reddedilmiştir.

10. Başvurucular tarafından, 3/9/1997 tarihinde Lapseki Asliye Hukuk Mahkemesinin E.1997/133 sayılı dosyası üzerinden yetmiş davalı aleyhine müdahalenin menî ve ecrimisil davası açılmıştır.

11. Lapseki Asliye Hukuk Mahkemesinin E.1997/133 sayılı dosyasının yargılaması sırasında, taşınmazın bulunduğu bölgede kadastro tespit çalışmaları yapılması nedeniyle, Lapseki Asliye Hukuk Mahkemesince verilen 22/10/1999 tarih ve E.1997/133, K.1999/137 sayılı görevsizlik kararı ile dosya Lapseki Kadastro Mahkemesine gönderilmiştir.

12. Lapseki Kadastro Mahkemesine gönderilen dosyanın Mahkemenin E.2000/4 sırasına kaydı yapılmıştır.

13. Kadastro çalışmaları sırasında dava konusu olduklarından bahisle Lapseki Kadastro Mahkemesine gönderilen tespit tutanakları ile ilgili dosya ise Mahkemenin E.1999/73 sırasına kaydedilmiş ve belirtilen tespit tutanaklarından bir kısmının Mahkemeye görevsizlik kararıyla aktarılmış olan E.2000/4 sayılı dosyada dava konusu edilen taşınmazlara ait olmaları nedeniyle, Mahkemenin 26/4/2004 tarih ve E.2000/4, K.2000/24 sayılı kararı ile, E.2000/4 sayılı dosyanın E.1999/73 sayılı dosya ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

14. Lapseki Kadastro Mahkemesinin E.1999/77 ve E.1999/91 sayılı dosyalarının da ilgisi nedeniyle, münferit tarihlerde Mahkemenin E.1999/73 sayılı dosyası ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

15. Belirtilen birleştirme kararları sonrasında dosyanın ilk derece mahkemesi önünde derdest olduğu anlaşılmaktadır.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

17. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyumsuzluklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyumsuzlukları çözümlenebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir."

18. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemezsin kadastro tutanakları ile uyumsuzluğun çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder."

19. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama usulü" kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemiden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar."

...

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmayan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir."

20. 3402 sayılı Kanun'un "Deliller ve hakimin takdiri" kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvuru alan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvuru alan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir."

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevassından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir.”

21. 3402 sayılı Kanun'un “Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı” kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur.”

22. 3402 sayılı Kanun'un “Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

“Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 17/9/2013 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruların 25/9/2012 tarih ve 2012/12 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

24. Başvurucular, murislerinden intikal eden taşınmaza ilişkin Lapseki Kadastro Mahkemesinin E.1999/73 sayılı dosyasında yürütülen yargılamanın on beş yılı aşkın bir süredir devam ettiğini, taraf teşkilinin dahi henüz sağlanmamış olduğu nazara alındığında uzun bir süre daha devam edeceğini, taşınmaz maliklerinin tapu kaydı uyarınca belirli olduğunu, uzun süre taraf teşkili sağlanmasıyla uğraşarak, verilen keşif kararları çeşitli nedenlerle defalarca tehir edilerek ve Kadastro Mahkemesinde geçerli olan özel yargılama usulüne rağmen yargılama makamlarınca gerekli özen gösterilmeyerek yargılamanın sürüncemede bırakıldığını, bu nedenle yargılamanın makul sürede tamamlanmayarak Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Başvurucular, somut başvuruya ilişkin olarak ilk derece mahkemesince yapılan yargılamayı sonlandırır nitelikte bir karar mevcut olmadığını, AİHM kararlarında da belirtildiği üzere makul sürede yargılama yapılmaması iddiasına dayanan başvurular açısından başvuru yollarının tüketilmesi şartının aranmayacağını, zira başvurunun esasen yargılamanın nihayete ulaştırılamaması nedenine dayandığını belirtmişlerdir.

26. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruları inceleme hususunda zaman bakımından yetkisinin 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve eylemlere ilişkin başvuruları kapsadığı belirtilerek, Anayasa

Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıç tarihine kadar başvuruya konu yargılamanın yaklaşık on bir yıldır devam etmekte olduğunun ve halen ilk derece mahkemesi önünde derdest olduğunun kabul edilebilirlik incelemesinde nazara alınması gerektiği bildirilmiştir.

27. 6216 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

28. Anılan hüküm uyarınca Anayasa Mahkemesinin yetkisinin zaman bakımından başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup, Mahkemenin yetkisinin geriye yürür şekilde uygulanmaması hukuk güvenliği ilkesinin bir gereğidir. Bu nedenle Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilecektir.

29. Başvuru konusu dava, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlama tarihi olan 23/9/2012'den önce açılmış olup, başvuru tarihi olan 25/9/2012 itibarıyla derdest olduğu anlaşılmalı, başvurunun incelenmesi Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi dâhilindedir.

30. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

31. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmuş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

32. Belirtilen hükümler uyarınca, bireysel başvuruda bulunulmadan önce, ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmuş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekmektedir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 19, 20; B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 26).

33. Ancak, başvuru yollarının tüketilmesi ilkesinin mutlak şekilde uygulanması temel hak ve özgürlüklerin etkin kullanımını ve korunmasını engelleyecektir. Hâlihazırda devam etmekte olan bir yargılamada, makul sürede yargılama yapma yükümlülüğünün yerine getirilmediği iddiası ile bireysel başvuruda bulunulabilmesi, başvuru yollarının tüketilmesi kuralının istisnalarından birini teşkil etmektedir. Zira bu durumda başvuru yollarının tüketilmesi şartının aranması, makul sürede yargılama yapma yükümlülüğüne aykırı davranılması nedeniyle meydana gelen sonuçları ortadan kaldırmayacaktır. Aksine, makul olmadığı iddia edilen yargılama faaliyetinin daha da uzamasına ve başvurucu açısından zararın artmasına neden olacaktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 27).

34. Makul sürede yargılama yapma yükümlülüğünün yerine getirilmediği iddiasını içeren başvurular açısından, Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen kanun yollarının tüketilmesi şartı, ancak makul sürede yargılama yapma yükümlülüğüne ilişkin etkin bir başvuru yolunun bulunması durumunda geçerli olabilecektir. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilmesini temin eden, bir başka ifade ile yargılamanın uzamasını önleyici etkiye sahip olan veya yargılamanın makul sürede yapılmaması sonucunda oluşan zararları tespit ve tazmin edici nitelik taşıyan bir idari veya yargısal başvuru yolunun var olması halinde, bireysel başvuruda bulunulmadan önce bu başvuru yolunun tüketilmesi şartı aranacaktır. Ancak hukuk sistemimizde, yargılama faaliyetinin uzamasını önleyici veya yargılama faaliyetinin uzamasından doğan zararları giderici etkiye sahip, Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasının kastettiği nitelikte etkin bir başvuru yolu bulunmadığı anlaşıldığından, başvuru kanun yollarının tüketilmesi yönünden kabul edilebilir niteliktedir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 28).

35. Açıklanan nedenlerle, açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmayan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas İnceleme

36. Başvurucular, 1997 yılında açmış oldukları hukuk davasına ilişkin olarak Lapseki Kadastro Mahkemesinin E.1999/73 sayılı dosyasında yürütülen yargılamanın makul sürede tamamlanmayarak Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

37. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, makul süreye ilişkin değerlendirmede Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıç tarihi olan 23/9/2012'den sonraki sürenin nazara alınması, ancak bu tarihten önceki yargılama süresinin de sürenin makul olma niteliği değerlendirilirken Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadına paralel olacak şekilde göz önünde bulundurulması ve sürenin makul olup olmadığı hususunda AİHM tarafından geliştirilen kriterler de dikkate alınmak suretiyle, başvuruya konu on yılı aşkın yargılama süresinin makul olup olmadığının tespit edilmesi yönünde beyanda bulunulduğu anlaşılmıştır.

38. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18)

39. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

40. Anayasa'nın "*Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması*" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

41. Sözleşme'nin "*Adil yargılanma hakkı*" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

42. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, - 2/7/2013, ř 38).

43. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

44. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, ř 40).

45. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvuruçunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, ř 41-45).

46. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbirini makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, ř 46).

47. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekteşip gerçekteşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

48. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyumsuzlukların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, bir taşınmaz hakkında genel yetkili mahkemelerde açılan müdahalenin menî davasının kadastro tespit çalışmaları nedeniyle kadastro mahkemesine devredildiği görülmekle, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

49. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyumsuzluklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyumsuzluğu karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 3/9/1997 tarihidir.

50. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarih farklı olabilmekle beraber, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisini belirleyen hükümlerin, olay ve olguların meydana geldiği tarihi değil, hak ihlali oluşturan işlem ve eylemlere karşı başvurulabilecek kanun yollarının tüketildiği, yani işlem veya kararın kesinleştiği tarihi esas aldığı görülmektedir. Başvuru konusu yargılamanın, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcını teşkil eden 23/9/2012 tarihinden önce başlamış olduğu, başvuru tarihi itibarıyla yaklaşık on beş yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve belirtilen tarih itibarıyla halen derdest olduğu anlaşılacakla, somut başvuruya ilişkin olarak yapılacak makul süre değerlendirmesinde dikkate alınacak sürenin başlangıcı, davanın ikame edildiği tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

51. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

52. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun başlangıçta bir parça taşınmaza ilişkin müdahalenin menî davası olduğu, ancak kadastro tespit çalışmaları sonrasında görevsizlik kararıyla devredildiği Lapseki Kadaastro Mahkemesince, kadastro tespit tutanaklarının malik hanesi dava konusu olduklarından bahisle boş bırakılarak Mahkemeye devredilen yüzü aşkın taşınmazın maliklerinin tespitine ilişkin dosya ile birleştirildiği anlaşılmaktadır. Birleştirme nedenini, başvuru tarafı tarafından müdahalenin menî davasına konu edilen taşınmazın, malik tespiti için tutanakları Mahkemeye devredilen taşınmazlar arasında olması oluşturmaktadır. Lapseki Kadaastro Mahkemesince, dava konusunun E.1999/73 sayılı dosyada yer alan parsellerle aynı olduğu tespit edilen E.1999/77 ve E.1999/91 sayılı dosyaların da münferit tarihlerde başvuruya konu E.1999/73 sayılı dosya ile birleştirilmesine karar verilmiştir. 3/9/1997 havale tarihli dilekçe ile yargılamasına başlanıldığı anlaşılan davanın tensip zaptının tanzimi sonrasında, halen derdest olmakla birlikte, yargılama sürecinde yüzü aşkın duruşma yapılmış olup, belirtilen celseler arasında genellikle iki aylık sürelerin bulunduğu anlaşılmıştır.

53. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, özellikle tensip zaptı kapsamında ikmaline başlanması gereken tapu kaydı, birleşik kroki, mahalli bilirkişi listesi gibi evrakın ilgili kurumlardan talep edilmeyerek, yargılama sırasında münferit celselerde verilen ara kararları uyarınca kısım kısım talep edildiği, ara karar gereklerinin yerine getirilmediği muhtelif celselerde taraf vekillerinin mazeretlerinin kabulüne dair karar tesisi ile yetinildiği,

celse harcı tayini gibi usul imkanların yargılama makamlarında kullanılmadığı, yine taraf vekillerinin mazeretlerinin kabul olunduğu bir kısım celselerde bazı usuli işlemlerin ikmali hususunda taraf vekillerine yokluklarında süre verilerek başka bir usuli işlem yapılmadığı anlaşılmaktadır. 3402 sayılı Kanun'da açıkça; ilgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgilerin ilgili dairelerden getirileceği, hâkimin duruşma gününü taraflara resen tebliğ edeceği, kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılacağı ve taraflardan hiç birinin gelmemesi durumunda dahi dosya işleminden kaldırılmayarak, toplanması mümkün olan delillerin incelenmesi suretiyle uyuşmazlığın karara bağlanacağı, kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların içeriğinden malik tespiti yapılmadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hâkimin resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlü olduğu, taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğunun anlaşılması ve mirasçılarının da tespit edilememesi durumunda ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verileceği, kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıklar çözümlenebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verilebileceği ve 3402 sayılı Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderlerin, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanacağı belirtilmiştir. Aynı Kanun'un 30. maddesi uyarınca, hâkimin resen delil toplama ve davanın esasıyla ilgili karar almak için bunları inceleme yetkisi bulunmaktadır. Ayrıca anılan Kanun'un 32. maddesi hükmüne göre kadastro mahkemesi kararlarının resen taraflara tebliğ edilmesi imkânı vardır. Esasen Devletin tapu kayıtlarının tutulmasındaki sorumluluğunun bir gereği olan bu hükümlerin, kadastro mahkemesinde görülen yargılamalara ilişkin birçok usuli işlemin resen yapılmasını öngörmekle, aynı zamanda yargılamanın mümkün olduğunca kısa bir süre içerisinde gerçekleştirilmesi amacına hizmet ettiği anlaşılmaktadır.

54. Belirtilen hükümlere rağmen, Mahkemece defalarca taraf vekillerine tebligat ve keşif masraflarının ikmali, davaya dâhil edilmesi gereken şahısların tespiti ve dahili dava edilmeleri ve yargılama sırasında vefat ettiği anlaşılan tarafların veraset ilamlarının dosyaya ibraz edilmesi hususunda süreler verildiği, bir çok defa keşif ara kararlarının müracaat yokluğu, taraflardan vefat edenlerin olması, keşif masrafının ikmal edilmemesi gibi nedenlerle yerine getirilmediği ve bu uygulamanın davada yer alan taraf sayısı da nazara alındığında yargılamanın uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

55. Taraf teşkilinin sağlanmasına çalışılan süreçte verilen on iki adet keşif ara kararının yukarıda belirtilen nedenlerin yanı sıra muhtelif defalar hava koşulları ve bilirkişi temin edilememesi gibi nedenlere dayalı olarak icra edilemediğine ilişkin keşif talik tutanakları tanzim edildiği görülmektedir. Bu kapsamda verilen bir kısım keşif ara kararlarından dönülerek tekrar taraf teşkili sağlanmaya çalışıldığı ve başvuru dosyası kapsamında, yargılamanın 11/6/2013 tarihine tehir edilen celsesi itibarıyla taraf teşkilinin sağlanması hususunda tekrar ara karar tesis edildiği ve Mahkemenin veraset ilamı tanzim yetkisi bulunmasına rağmen vefat eden dava taraflarından birine ait veraset ilamının ibrazı hususunda davacı vekiline mehil verildiği görülmektedir.

56. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu yargılamanın yüzü aşkın taşınmazın malikinin belirlenmesine ilişkin bir uyuşmazlık olduğu, davanın taraflarında üç yüzü aşkın kişinin bulunduğu, yargılamanın özellikle taşınmazın aynına ilişkin bir ihtilaf olması nedeniyle, keşif ve bilirkişi incelemesi gibi usul işlemlerini gerektirmesine bağlı olarak karmaşık bir niteliğe sahip olduğu, ancak yargılama sürecindeki gecikme periyotları ayrı ayrı değerlendirildiğinde Kadastro Mahkemesinde tatbiki gereken

yargılamayı hızlandırıcı niteliğe sahip özel usul hükümlerine riayet edilmediği ve verilen ara kararların birçoğunda taraflara eksikliklerin ikmalî hususunda usul hükümlerine aykırı şekilde süreler verilerek, yapılması gereken işlemlerin uzun sürelerle, müracaat yokluğu ve masraf ikmal edilmemesi gibi nedenlerle yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

57. 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile bu Kanunda hüküm bulunmaması durumunda uygulama alanı bulacak olan ve medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesi, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

58. Özellikle somut yargılama açısından dava malzemesinin taraflarca hazırlanması ilkesinin geçerli olmadığı nazara alındığında, yargılama makamlarının davayı gerekli süratle yürütme yükümlülüğünün daha dikkatli bir şekilde ele alınması gerekmektedir (Benzer yöndeki AIHM kararları için bkz. *Ümmühan Kaplan/Türkiye*, 24240/07, 20/3/2012, § 22; *Veli Uysal/Türkiye*, 57407/02, 4/3/2008; *Namlı ve Diğerleri/Türkiye*, 51963/99, 23/5/2007; *Nalbant/Türkiye*, 61914/00, 10/8/2006).

59. Başvuru konusu yargılamada söz konusu olduğu gibi, verilen birleştirme kararlarının adaletin daha iyi gerçekleştirilebilmesi için makul olduğu değerlendirilebilirse de, bu tür kararların yargılamayı uzatacağı göz önünde bulundurularak, yargılamanın diğer aşamalarında sürecin hızlandırılması hususunda daha fazla gayret ve özen gösterilmesi gerektiği açıktır.

60. Yargılama sürecinde başvuru dışındaki tarafların yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de, yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, başvuru vekili de dahil olmak üzere taraf vekillerince muhtelif celselerde mazeret dilekçeleri sunulduğu görülmekle birlikte, yukarıda belirtilen özel usul hükümleri nedeniyle başvuruların tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir.

61. Davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında söz konusu on altı yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

62. Açıklanan nedenlerle, başvuruların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

63. Başvurular, taşınmazlarını uzun süren yargılama boyunca kullanamadıkları belirterek, yargılama süresi itibarıyla taşınmazdaki hisseleri nazara alınarak bilirkişi marifetiyle tespit edilmesini istedikleri zararın karşılığının maddi tazminat olarak hüküm altına alınmasını ve uzun yargılama nedeniyle maruz kaldıkları manevi zararın giderilmesi için manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

64. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvuruların tazminat taleplerine ilişkin görüş bildirilmemiştir.

65. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

66. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucuların maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

67. Başvurucuların tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık on altı yıllık yargılama süresi nazara alındığında, başvurucuların yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında her bir başvurucuya taktiren 5.750,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

68. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 172,50 harç ve 2.640,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.812,50 TL yargılama giderinin başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

69. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık on altı yıl sürdüğü ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvurunun KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucular Güher Ergun ve Tosun Tayfun Ergun'un her birine 5.750,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

D. Başvurucuların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

E. Başvurucular tarafından yapılan 172,50 TL harç ve 2.640,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.812,50 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucuların Maliye Hazinesine başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

G. Kararın bir örneğinin 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla ilgili mahkemesine gönderilmesine,

17/9/2013 tarihinde **OY BİRLİĞİYLE** karar verildi.

Başkan
Alparslan ALTAN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ